

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Raad voor de Dierenaangelegenheden
T.a.v. de heer mr. drs. J. Staman, voorzitter
Bezuidenhoutseweg 73
2954 AC DEN HAAG

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied**
Cluster Soorten

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Behandeld door
dr. A.J. van der Graaf

T 070 379 6695
a.vandergraaf@minInv.nl

Ons kenmerk
DGNVLG-S / 22218586

Datum 22 november 2022
Betreft Aanvraag zienswijzen spanning tussen gehouden en niet-gehouden
dieren, doden van exoten en samenleven met de wolf.

Geachte heer Staman,

Het ministerie van LNV heeft te maken met een grote verscheidenheid van dossiers. In het werkplan voor de RDA heeft u op ons verzoek al twee onderwerpen opgenomen die op het raakvlak natuur en diergezondheid en dierenwelzijn liggen. Aanvullend wil ik de RDA vragen om een brede maatschappelijke dialoog over de wolf te organiseren en te adviseren over samenleven met de wolf. In deze brief ga ik nader in op deze vraagstukken en de vraag aan de RDA.

1. Spanning tussen gehouden en niet gehouden dieren

Het ministerie van LNV heeft bij zijn verantwoordelijkheden ten aanzien van het beleid op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn te maken met verschillende belangen die soms conflicterend zijn. Dit speelt bij gehouden dieren (bijvoorbeeld hobbymatig gehouden dieren en commercieel gehouden dieren) en bij niet-gehouden dieren. Sommige partijen uit de veehouderijsector(en) zien wilde dieren in de natuur als bedreiging voor de gezondheid van hun dieren en daarmee een bedreiging voor hun bedrijf. Voorbeelden daarvan zijn vogelgriep bij wilde vogels, en Afrikaanse varkenspest bij wilde zwijnen. De impact van uitbraken van dierziektes op de dierhouders is groot en hun vraag om maatregelen om een mogelijke besmetting uit het wild te voorkomen is daarom begrijpelijk. Hoewel LNV een rol speelt bij de bestrijding van bepaalde dierziektes bij gehouden dieren, is die rol bij preventie en bestrijding van deze ziekten bij wilde dieren minder eenduidig. De vraag is bovendien hoe ver een overheid kan en moet ingrijpen in dierpopulaties in de natuur om dreiging van dierziektes bij gehouden dieren te verkleinen.

Ondertussen staat de biodiversiteit er wereldwijd slecht voor, zo ook in Nederland. Verdere achteruitgang van de natuur is ongewenst. Natuur is de basis van ons bestaan en heeft een eigen bestaansrecht dat beschermd dient te worden. De wet natuurbescherming biedt handvatten voor populatiebeheer en schadebestrijding van in het wild levende beschermde diersoorten mits deze soorten niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dit gevaar lopen en er geen andere bevredigende oplossing is. Preventieve maatregelen zoals populatiebeheer, maar

ook het plaatsen van hekken en lasers in de uitloop van pluimveebedrijven, kunnen interfereren met de natuur en het natuurlijk evenwicht.

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied**
Cluster Soorten

Aan de RDA wordt gevraagd om te reflecteren op deze spanning tussen het welzijn en de gezondheid van gehouden dieren enerzijds en het welzijn, de gezondheid en belang van dieren in de natuur én de natuur als geheel anderzijds. Op basis van een bureau-onderzoek naar risico's en gevolgen (denk aan Afrikaanse Varkenspest, vogelgriep) én interviews met experts vanuit beide kanten kan de RDA hierover een beschouwing geven en (algemene) handvatten en leidende principes voorstellen ten behoeve van beleidsvorming op het raakvlak van gehouden dieren en natuur.

Ons kenmerk
DGNVLG-S / 22218586

2. Doden van invasieve uitheemse soorten

Invasieve uitheemse soorten (IUS) zijn planten of dieren die (door menselijk handelen) buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied geïntroduceerd zijn en waarvan de introductie of verspreiding een bedreiging is of nadelige gevolgen heeft voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten. Ze vormen een grote bedreiging voor de biodiversiteit doordat ze inheemse soorten kunnen verdringen of zelfs doen uitsterven. Een aantal IUS is ook schadelijk voor de gezondheid en/of veiligheid van mensen.

De biodiversiteit staat er wereldwijd slecht voor en verdere achteruitgang van de natuur is ongewenst, ook in Nederland. De Europese Exotenverordening (nr. 1143/2014) verbiedt het opzettelijk op het grondgebied van de Europese Unie brengen, houden, verhandelen, kweken en in de natuur uitzetten van dieren of planten van een op de Unielijst geplaatste soort. Voor Unielijstsoorten die nog niet wijd verspreid zijn moeten lidstaten uitroeiingsmaatregelen treffen. Voor Unielijstsoorten die zich reeds wijd in de natuur hebben verspreid, moeten lidstaten beheersmaatregelen treffen. Beheersmaatregelen bestaan uit dodelijke of niet-dodelijke maatregelen om een populatie van invasieve uitheemse soorten uit te roeien, te beheersen of in te dammen. De juridische kaders bieden de ruimte voor het treffen van beheersmaatregelen, doden kan één van die maatregelen zijn. Hierbij dient onder andere te worden gezorgd dat dieren vermijdbare pijn, stress of lijden wordt bespaard.

Het betreft vaak (zeer) grote aantallen dieren, aangezien IUS zich kenmerken door hun ongebreidelde toename bij gebrek aan natuurlijke vijanden of door gunstige leefomstandigheden in Nederland. Doden kan noodzakelijk zijn, omdat niet-dodelijke methoden meestal slechts voor een beperkt aantal exemplaren haalbaar zijn en hoge kosten met zich meebrengen. Toch klinkt vanuit maatschappelijke kringen steeds vaker de roep om met name de 'aajibare' IUS niet te doden (te denken valt aan wasberen, schildpadden e.d.), zie ook uw zienswijze "doden van dieren aan het licht". Hierbij verliest men uit het oog welke schade deze IUS aan de natuur toebrengen en de maatschappelijke kosten en (natuur-)schade die een niet-dodelijke aanpak (zoals bijvoorbeeld permanente opvang, of niet-bestrijden) met zich meebrengen. In bovengenoemde zienswijze signaleert u deze schurende kwestie en benoemt u vooral preventie van vestiging als aanbeveling. Preventie is de basis van het exotenbeleid, maar kan helaas niet voorkomen dat zich toch exoten vestigen in de Nederlandse natuur of zich al gevestigd hebben.

Aan de RDA wordt gevraagd om te reflecteren op de spanning tussen behoud van natuur en biodiversiteit en de maatschappelijke wens om geen dieren te doden (met het oog op dierenwelzijn). Het verzoek daarin te betrekken:

- de paradox tussen het direct zichtbare dierenleed dat ontstaat door het vangen en doden van IUS versus het minder zichtbare leed van schade aan de natuur en (het welzijn van) dieren in de natuur veroorzaakt door IUS;
- de paradox / het schisma tussen denkbeelden over aibare en niet-aibare dieren;
- de paradox / het schisma tussen denkbeelden over het doden voor het behoud van natuur en van grote aantallen dieren om andere overwegingen (zoals in veehouderij en visserij voor consumptie, bestrijding van plaagdieren);
- de paradox tussen de maatschappelijk wens (geen dieren doden) en gebrek aan (financieel) draagvlak voor de maatschappelijke kosten van niet-dodelijke maatregelen;
- de proportionaliteit, uitvoerbaarheid en redelijkheid van niet-dodelijke maatregelen voor IUS.

Deze adviesvraag vraagt om een zorgvuldige afweging van de belangen voor de natuur in zijn geheel en van dierenwelzijn (waar de expertise van de RDA-leden zich voornamelijk op richt). Dat vraagt ook om een evenwichtige samenstelling van het team dat aan deze vraag werkt. Het is daarom van belang dat de RDA samenwerking zoekt met externen (zoals ecologen en deskundigen op het gebied van wetgeving op dit vlak), om te waarborgen dat vanuit al deze perspectieven naar de vraag gekeken wordt.

3. Samenleven met de wolf

De wolf is sinds een aantal jaren terug in Nederland. Door sommige partijen wordt de komst van de wolf toegejuicht, bij andere partijen leven veel zorgen. Zoals aangekondigd in het Commissiedebat Natuur, wil ik de RDA vragen om een brede maatschappelijke dialoog te organiseren over de positie van de wolf in Nederland. Doel van deze dialoog is om over en weer begrip te krijgen voor de verschillende standpunten en verdere verharding van het debat te voorkomen. Daarnaast wil ik de RDA vragen om tijdens de gesprekken te verkennen wat er nodig is om in Nederland samen te leven met de wolf en op basis hiervan met een advies te komen. Onderdelen die in dit advies in ieder geval aan de orde zouden moeten komen zijn de positie van de wolf in de Nederlandse natuur, de beleefde angstgevoelens voor de wolf en bescherming van vee tegen de wolf.

Bij deze verzoek ik uw raad zienswijzen op te stellen voor deze drie onderwerpen op het raakvlak natuur en diergezondheid en dierenwelzijn. Alle drie de vraagstukken vragen om een zorgvuldige afweging tussen de belangen van natuur en gezondheid en welzijn van (gehouden) dieren.

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied**
Cluster Soorten

Ons kenmerk
DGNVLG-S / 22218586

Hoogachtend,

Piet Adema
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Christianne van der Wal-Zeggelink
Minister voor Natuur en Stikstof